

4. Рамський Ю.С. Формування інформаційної культури вчителя математики при вивченні методів обчислень у педагогічному вузі. // Комп'ютерно-орієнтовні системи навчання. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2000. – Вип. 2. – С.25–47.
5. Жалдак М.І. Гуманітарний потенціал інформатизації навчального процесу. // Проблеми інформатизації освіти. – К.: КДПУ, 1994. – С.3–20.

Определена роль и место фундаментального образования в области информатики специалистов-аграрников в их подготовке к профессиональной деятельности в быстротечных условиях информационного общества.

Фундаментальная подготовка, система аграрного образования, информационная культура, специалист-аграрник.

The author describes the role and place of the fundamental education of agrarian specialists in the area of information science in their training for a professional activity in sudden conditions of an information society.

Fundamental training, system of agrarian education, information culture, agrarian specialist.

УДК 378:37.02

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ АГРАРНОЇ ОСВІТИ: ТЕНДЕНЦІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ

Л.П. ВОРОНЕЦЬ, старший викладач кафедри кібернетики та інформатики
Сумський національний аграрний університет

*Проаналізовано напрямки інформатизації аграрної освіти та роль в цьому процесі навчального курсу „Інформатика і комп'ютерна техніка”.
Аграрна освіта, інформатика, комп'ютерна техніка.*

Відповідно до Указу Президента України “Про національну доктрину розвитку освіти” пріоритетом розвитку освіти визначено впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують подальше удосконалення навчально-виховного комплексу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. Одним із шляхів досягнення поставленої мети є забезпечення поступової інформатизації системи освіти, зокрема аграрної, спрямованої на задоволення освітніх інформаційних і комунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу.

Аналіз досліджень з визначеної проблеми та постановка завдання.
Проблемам інформатизації освіти останнім часом у науково-педагогічній літературі приділяється все більше уваги. Так, наприклад, питанням забезпечення належного рівня інформаційного обслуговування навчального процесу присвячені дослідження А.І. Берга, О.П. Єршова, Ю.І. Машбиця, В.М. Монахова, О.К. Тихомирова. Вплив новітніх технологій на систему навчання вивчали В.Є. Биков, В.М. Бондаровська, Н.Буняєв, Б.С. Гершунський,

© Л.П. Воронець, 2005

Ю.О. Дорошенко, М.І. Жалдак, О.С. Ульків, А.М. Ясинський та інші. Однак тематика цих робіт у дидактичному аспекті більше пов'язана з середньою школою або підготовкою педагогічних кадрів. Останнім часом стали з'являтися роботи, присвячені використанню або вивченню комп'ютерних технологій у вищій школі, наприклад, праці О.Н. Берішвілі, В.Є. Бикова, Ю.О. Дорошенка, Г.О. Козлакової, А.А. Коротченкової та інших. Але робіт, що стосуються інформатизації аграрної освіти, дуже мало. Однак аграрна освіта, на наш погляд, заслуговує на особливу увагу, тому що має свої специфічні особливості, а саме:

1. На першій курс приходять студенти з досить широкою розбіжністю у рівні шкільної комп'ютерної підготовки. Більшість випускників сільських шкіл, навіть районних центрів, мають низький або зовсім нульовий рівень знань, умінь, навичок користування комп'ютерною технікою. Серед випускників міських шкіл цей процес також недостатньо високий – до 40%.

2. Вищі аграрні заклади освіти III-IV рівнів акредитації готують бакалаврів, спеціалістів, магістрів більше ніж за десятьма різноплановими напрямками (зоологічний, агрономічний, переробний, ветеринарний, будівельний, механізація, електрифікація, економічний, правовий, фінансовий тощо).

3. Останнім часом набуває розвитку інформаційно-консультаційна (дорадницька) служба агропромислового виробництва.

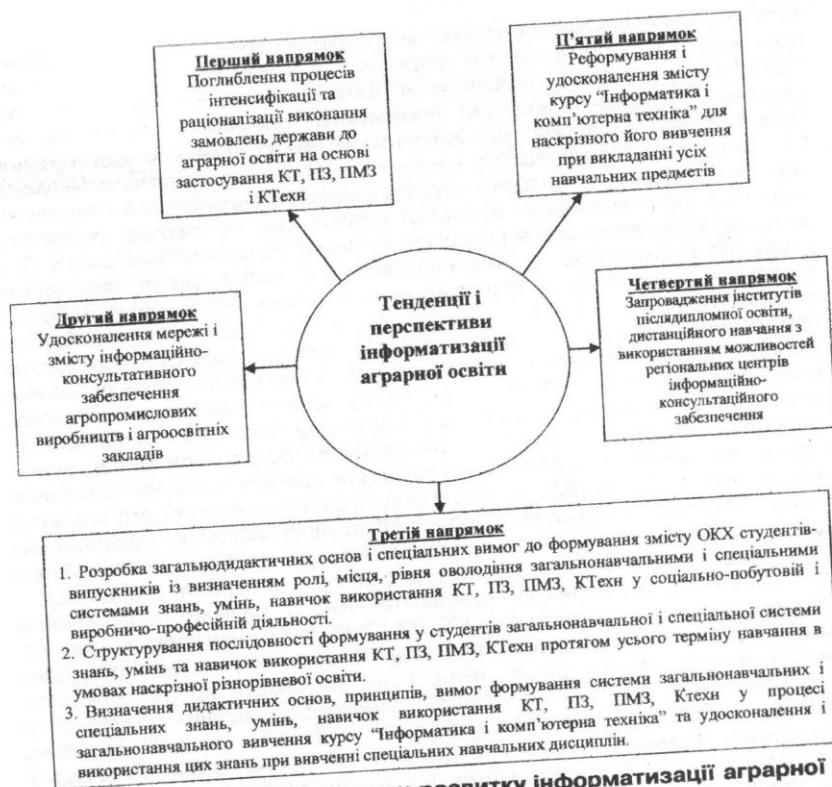
Узагальнюючи описані особливості, можна зробити висновок, що визначення тенденцій та перспектив розвитку інформатизації аграрної освіти є актуальним питанням сьогодення.

Основна частина. Аналіз основних концептуальних і програмно-нормативних документів про інформатизацію освіти, зокрема у галузі розвитку і реформування процесу навчання і отримання освіти у вищих аграрних НЗО України [1, 2, 6], на нашу думку, дає підстави вважати, що узагальнено можна виділити такі основні напрямки, які визначають змістові і операційні характеристики тенденцій і прогнозованих перспектив інформатизації аграрної освіти (рис.).

Перший напрямок. Подальше поглиблення процесів інтенсифікації та раціоналізації виконання замовлень держави до аграрної освіти на основі застосування комп'ютерної техніки (КТ), програмного забезпечення (ПЗ), програмно-методичного забезпечення (ПМЗ) і комп'ютерних технологій (КТехн).

Зміст названого вище напрямку тенденцій розвитку інформатизації аграрної освіти на перспективу передбачає подальше удосконалення змістового і операційного наповнення курсу "Інформатика і комп'ютерна техніка" для створення сприятливих передумов розширення кількості підготовки спеціалістів типу науковці, викладачі, прогнозує аналітики, інженери, агрономи, програмісти тощо, у яких на достатньо високому загальнонавчальному, спеціальному рівнях сформована інформаційна культура (ІК) використання КТ, ПЗ, ПМЗ, КТехн для вирішення поставлених завдань. Це також означає, що зазначені вище ознаки комп'ютерної підготовки студентів-випускників будуть усе більшою мірою відображатися у змісті нормативних освітньо-кваліфікаційних характеристик (ОКХ) випускників вищих аграрних НЗО України.

До **другого напрямку** можна віднести тенденції ширшого застосування КТ, ПЗ, ПМЗ, КТехн для удосконалення мережі і змісту інформаційно-консультаційного забезпечення агропромислових виробництв і агроосвітніх закладів для інтенсифікації і раціоналізації управління сільським

Рис. Тенденції і перспективи розвитку інформатизації аграрної освіти

господарством, розвиненою сферою підприємництва. У зв'язку з цим до перспективних тенденцій інформатизації аграрної освіти відносять створення системи регіональних центрів оперативного комп'ютерного обміну і забезпечення потрібною інформацією всіх учасників аграрного промислового і освітянського простору. Зазначений напрямок цілком узгоджується із завданнями першого і вказує на перспективні тенденції необхідності відповідного удосконалення формування змісту курсу "Інформатика і комп'ютерна техніка" для вищих аграрних НЗО України з метою необхідності включення його змістових і операційно-діяльничих ознак у ОКХ підготовки студентів-аграріїв. При цьому як перспективна тенденція інформатизації освіти аграрних установ визначається необхідність розвитку телекомунікаційної мережі комп'ютерних каналів обміну інформацією між вищезазначеними центрами.

Аналізуючи та узагальнюючи змістові й операційно-діяльнісні характеристики основних компонентів тенденцій першого і другого напрямків перспективного розвитку інформатизації агропромислових виробництв, підготовки системи кваліфікованих кадрів для практичної реалізації поставлених завдань, слід відзначити, що обсяги інформації

загальної і спеціальної підготовки, яку потрібно передати студентам вищих аграрних НЗО і забезпечити формування у них відповідної системи "комп'ютерних знань", надзвичайно великі. Великі і галузеві переліки наукових, науково-практичних, інженерних, технічних спеціалістів, які, відповідно до ОКХ, зобов'язані володіти системою знань про застосування КТ, комп'ютерних технологій у виконанні виробничих завдань. У зв'язку з цим, на нашу думку, актуальним є **третій** напрямок тенденцій перспективного розвитку інформатизації аграрної освіти. Це, **по-перше**, розробка загальнодидактичних основ і спеціальних вимог до формування змісту ОКХ студентів-випускників із визначенням ролі, місця, рівня оволодіння загальнонавчальними і спеціальними системами знань, умінь, навичок використання КТ, ПЗ, ПМЗ, КТехн у соціально-побутовій і виробничо-професійній діяльності; **по-друге**, структурування послідовності формування у студентів загальнонавчальної і спеціальної системи знань, умінь та навичок використання КТ, ПЗ, ПМЗ, КТехн протягом усього терміну навчання в умовах наскрізної різнорівневої освіти при підготовці бакалаврів, спеціалістів, магістрів; **по-третє**, визначення дидактичних основ, принципів, вимог формування системи загальнонавчальних і спеціальних знань, умінь, навичок використання КТ, ПЗ, ПМЗ, КТехн у процесі загальнонавчального вивчення курсу "Інформатика і комп'ютерна техніка" та удосконалення і використання цих знань при вивченні спеціальних навчальних дисциплін, визначених змістом ОКХ студентів – випускників вищих аграрних НЗО III-IV рівнів акредитації.

Нині динаміка розвитку науково-технічного, науково-педагогічного процесів у галузі удосконалення КТ, ПЗ, ПМЗ, КТехн надзвичайно велика. Це дає підстави вважати, що висококваліфікований спеціаліст-аграрій дійсно відповідатиме даному рівню, якщо буде систематично поповнювати, удосконалювати свої знання у галузі техніко-інформаційних можливостей КТ, ПЗ, ПМЗ, новітніх КТехн при вирішенні поставлених завдань. Це робить актуальним **четвертий** напрямок тенденцій розвитку комп'ютеризації аграрної освіти, зокрема запровадження інститутів післядипломної освіти, дистанційного навчання. Тут багатьма авторами [1, 3, 4, 5, 7], на нашу думку, цілком обґрунтовано, пропонується комплексно використати можливості регіональних центрів, завдання і призначення яких наведено нами при аналізі другого напрямку тенденцій розвитку інформатизації аграрної освіти. Це ставить додаткові вимоги до вищих аграрних НЗО у розширенні спеціалізації підготовки відповідних науково-педагогічних кадрів, розробки і формування навчальних курсів, програм вивчення дисципліни "Інформатика і комп'ютерна техніка", які б урахували і органічно пов'язували існуючі знання фахівців-аграріїв і особливості науково-технічного прогресу у галузі КТ, ПЗ, ПМЗ, новітніх КТехн, їх використання у виконанні поставлених завдань.

Як зазначається у програмах, постановках Уряду України про розширення процесів інформатизації освіти, зокрема аграрної, одним із важливих її завдань є закладання у систему знань, умінь, навичок студентів-випускників для створення і використання у професійній діяльності новітніх, зокрема комп'ютерних технологій організації і забезпечення ефективного функціонування аграрного виробництва, пошуково-наукових досліджень у цій галузі. У зв'язку з цим до актуальних тенденцій перспективного розвитку інформатизації аграрної освіти відносять **п'ятий напрямок**, який передбачає реформування і удосконалення змісту курсу "Інформатика і комп'ютерна техніка" для наскрізного його вивчення при викладанні усіх навчальних

предметів. При цьому планується провести розширені науково-пошукові дослідження з метою виявлення дидактичних основ встановлення оптимальних співвідношень теоретичних, практичних компонентів у змісті курсу "Інформатика і комп'ютерна техніка" для формування у випускників аграрних ВНЗО умінь та навичок самостійної розробки або удосконалення вже існуючих новітніх комп'ютерних технологій для розв'язання глобальних і часткових аграрних завдань. Одночасно передбачається тенденція більш широкого, але диференційованого включення до змісту курсу "Інформатика і комп'ютерна техніка" теоретичних і практичних положень науки інформатики при підготовці бакалаврів, спеціалістів, магістрів аграрних наук. Але зміст курсу "Інформатика і комп'ютерна техніка" для бакалаврів, спеціалістів, магістрів повинен мати чітко сформовані кінцеві результати, цілі, завдання, засвоєння і досягнення яких забезпечують випускнику ефективно виконання теоретичних і практичних завдань з використанням комп'ютерних технологій, обумовлених сферою і нормативними положеннями роботи за обраною спеціальністю.

Висновки

Узагальнюючи аналіз наведених вище перспективних напрямків інформатизації аграрної освіти у ВНЗО, слід відзначити тенденцію до посилення вагомості вивчення курсу "Інформатика і комп'ютерна техніка". Це визначається, з одного боку, як базовий компонент формування загальнонавчальних і спеціальних знань, умінь, навичок використання КТ, ПЗ, ПМЗ, КТехн., з іншого боку, як основа для використання новітніх комп'ютерних технологій у майбутній професійній діяльності. При цьому спостерігаються тенденції наскрізного вивчення курсу "Інформатика і комп'ютерна техніка" як окремого предмету на всіх курсах навчання студентів при підготовці бакалавра, спеціаліста, магістра. Але слід відзначити, що включення у зміст курсу "Інформатика і комп'ютерна техніка" теоретичних та практичних компонентів, які можна використовувати при вивченні окремих навчальних дисциплін, є ще не дослідженою і остаточно не вивченою проблемою. Можливо, на нашу думку, з одного боку, означені труднощі виникають на сьогодні через недостатню професійну підготовку викладачів-предметників у теоретико-прикладній галузі використання новітніх комп'ютерних технологій при вирішенні навчальних завдань вивчення комп'ютерної предметної дисципліни. З іншого боку, аналогічні труднощі, але протилежного напрямку, спостерігаються у викладачів курсу "Інформатика і комп'ютерна техніка" при використанні теоретико-прикладних положень курсу в процесі вивчення спеціальних дисциплін. На нашу думку, з часом, при удосконаленні рівня комп'ютерної підготовки викладачів вищих аграрних НЗО, курс "Інформатика і комп'ютерна техніка" як автономний предмет буде вивчатись комплексно при формуванні загальнонавчальної системи знань, умінь, навичок для застосування комп'ютерних технологій при вивченні окремих предметних дисциплін і розв'язанні завдань, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю.

Список літератури

1. Програма інформатизації агропромислового комплексу на 2000–2005 рр. і на період до 2000 року. Редакція 1. – К., 1999. – 53 с.
2. Інформатизація агропромислового комплексу: проблеми та шляхи вирішення / За ред. П.Т. Саблука, В.П. Ситника, М.Я. Дем'яненка, М.Ф. Кропивка. – К.: ІАЕ УААН, 1998. – 89 с.

3. Мельничук Д.О. Реформування аграрної науки і освіти та роль інформаційно-консультаційної служби Екстеншн у цьому процесі / В кн. "Інформаційні ресурси та їх використання в агропромисловому виробництві" //Збірник наукових праць. – № 3. – 2000. – С. 23–26.
4. Кошелєв В.М., Маковецький В.В. Роль освіти в службі сільськогосподарського дорадництва в Росії / В кн. "Інформаційні ресурси та їх використання в агропромисловому виробництві" //Збірник наукових праць. – №3. – 2000 – С.211–214.
5. Кальна-Дубінюк Т.П. Створення агроконсалтингової освіти в Україні: можливості та перспективи / В кн. "Інформаційні ресурси та їх використання в агропромисловому виробництві" //Збірник наукових праць. – №1. – К.: ІАЕ, 1999 – С. 82–83.
6. Сорока П.М. Комп'ютеризація навчального процесу вищого навчального закладу освіти / В кн. "Інформаційні ресурси та їх використання в агропромисловому виробництві" //Збірник наукових праць. – №1. – К.: ІАЕ, 1999 – С. 171–173.
7. Швиденко М.З. Перспективи розвитку системи дистанційної аграрної освіти на Україні / В кн. "Інформаційні ресурси та їх використання в агропромисловому виробництві" //Збірник наукових праць. – №3. – 2000 – С.278–284.

Проанализированы направления информатизации аграрного образования и роль в этом процессе учебного курса «Информатика и компьютерная техника».

Аграрное образование, информатика, компьютерная технология.

The ways of information of agricultural education and the role of education course in this process were analyzed.

Informatizations of the agrarian formation, informatic, computer technology.

УДК 316.61:17/27 05

ЕМОЦІЙНО-МОРАЛЬНІСНЕ СТАВЛЕННЯ ЛЮДИНИ ДО СЕБЕ

Н.М. ВОЗНЮК, старший викладач

Показано, що поза емоційним самоставленням людини системи її ціннісної орієнтації не існує. Лише тоді, коли принципи та цінності суспільної моралі, трансформувались через свідомість людини, стають для неї духовною потребою, переконанням, викликають задоволення, переживання можна вести мову про те, що об'єктивно цінне стало для індивіда важливим, значущим суб'єктивно. Це є заслугою свідомості особистості, яка допомагає її самоствердженню в навколишньому світі.

Моральна свідомість, раціональний рівень, рівень свідомості, моральна ознака.

Моральнісне ставлення суб'єкта до себе та інших неможливе лише як розсудливе, безпристрасне, тому що не лише в мисленні, але й всіма почуттями, в тому числі і духовними, людина стверджує себе у предметному світі. І оскільки без емоцій взагалі неможливий пошук істини, цілісний акт морального самопізнання й самооцінки виступає в єдності з самопереживанням.

Поза емоційним самоставленням системи моральних орієнтацій особистості не існує. Моральні принципи і норми суспільства стають

© Н.М. Вознюк, 2005